

BONASTRE

A propòsit de la CONSUETA de la Parròquia de Santa Magdalena de Bonastre del rector, Mossèn Francisco Figueras Parareda (1899- 1905)

1.- Preàmbul

A l'Arxiu Parroquial de Bonastre s'haurien de conservar uns plecs que hi havia en el llegat de Mn. Josep Sanabre, en els quals foren redactades una sèrie de normes d'ús intern de la Parròquia, i que afectaven bàsicament a les obligacions que vers el poble tenia el rector, així com també els drets que aquest últim tenia per raó de l'assumpció d'aquestes obligacions. Materialment consistien en uns papers bifoliats, escrits per les quatre cares, encapçalats pel següent títol: "**Consueta de la Parròquia de Santa Magdalena de Bonastre**". Fou redactat de pròpia mà pel rector de Bonastre, mossèn Francisco Figueras Parareda. Aquest rector, en fer referència a aquestes normes, a les quals anomena *Consueta*, respon pròpiament a aquest tipus de document. Mossèn Figueras fou molt emprenedor durant la seva estada a Bonastre i com a fet interessant, entre d'altres, és qui va fer entrar al Seminari de Barcelona a Mn. Josep Sanabre i Sanromà.

Abans de continuar en l'exposició sobre la Consueta. ens situarem als anys 80. En Benigno Sanabre i Fontanilles, nebot de Mn. Sanabre, em va confiar un conjunt de papers que el seu oncle anava acumulant sobre Bonastre en carpetes sense ordenar. Durant uns anys vaig anar ordenant-los i fotocopiant-los, però la Consueta estava escrita a mà i, en aquells anys, finals dels 80 i començament dels 90, degut a la lletra, no quedaven impresos amb la qualitat que es faria avui dia. Així que vaig decidir copiar-la a mà, acabant-la a finals d'agost de 1992 i després la vaig passar a màquina, finalitzant-la el 15 d'agost de 1998, festivitat de la Mare de Déu. Per previsió, de l'original a màquina en vaig fer dues còpies més. L'original passà a mans de persones significatives del poble, que creia que interessaria per ésser publicat, no va ser així. El resultat fou que va desaparèixer l'original escrit a màquina.

En el llibre "Guia de Bonastre" de Jordi Blay i Boqué i Luis Navarro Miralles es cita a la pàgina 221, a Josep Raventós, amb una anotació de la consueta de 1899, sense especificar el nom de Mn. Francisco Figueras,

extreta, creiem, del llibre del mateix Raventós, *Goigs a Santa Maria Magdalena. Notícia històrica*. Bonastre: Parròquia i Gogistes Tarragonins, 1997.

Segons m'han informat, no consta que els plecs de la Consueta estiguin a l'arxiu de la Parròquia. En Benigno em va dir que els hi dipositaria. Consultat l'Arxiu Diocesà de Tarragona se'm comunicà que tampoc no hi eren. Lamentaria que s'haguessin perdut pel valor que tenen com a patrimoni del poble. Si no estan localitzables, podria fer-ne lliurament a l'arxiu corresponent d'una de les dues còpies que tinc, sempre que se'm garantís la seva conservació.

2.-El document

L'estudi o millor dit, l'esbós d'estudi d'un document de les característiques del que ens ocupa, comporta tota una sèrie de problemes que és necessari observar des de diferents enfocaments.

En primer lloc, cal fer una petita introducció que clarifiqui la funció del text en qüestió; i en segon lloc, dilucidar tot allò que d'interès sociològic i històric pot contenir.

En la meua ponència en les primeres Jornades Culturals “Arnau Estella”: “Rectorologi de la Parròquia de Santa Magdalena de Bonastre i construcció de l'actual església i campanar (1832-1906), abril 2014, tancava el meu parlament amb una detallada biografia de Mn. Francisco Figueras. Avui analitzarem una part de la seva obra escrita sobre la vida religiosa de Bonastre en aquells anys.

La consueta redactada per aquest rector i datada del gener de 1889 fins al 13 de desembre de 1905, enregistra una sèrie de directrius detallades dirigides als seus possibles successors en les funcions parroquials, tot deixant constància dels usatges i costums religiosos -i socials- de la població de Bonastre, en el moment de la confecció, costums avalats, en tot cas, pels sis anys d'experiència, és a dir, pel temps que Figueras regentà la Parròquia, sent aquí on va ser anomenat per primer cop rector i per l'empenta dels seus vint-i-set anys.

És interessant resaltar que el text objecte del nostre estudi és una mica atípic en el seu gènere, i ho és perquè resulta una barreja de consueta-ordinació. Normalment cadascun d'aquests dos tipus de documents es donaven per separat en una mateixa parròquia, i el fet que en aquesta ocasió n'integrin un de sol, confirma que Bonastre, a finals del segle XIX i

començaments del XX, era una població d'un nombre d'habitants molt reduït i que fins i tot aquests aspectes de l'administració eclesiàstica eren molt simples.

Una consuetudina és pròpiament una relació detallada de les *consuetudines* o costums i actes de tot tipus, però essencialment religiosos, d'una població determinada, descrits pel rector del lloc. Pel que fa a les ordinacions, són documents que interessaven bàsicament al clergat, ja que estableixen els drets i deures, tan socials com religiosos i remuneratius, de l'aparell eclesiàstic.

Una altra dada sobre la que cal recaptar l'atenció és l'interès especial d'aquesta consuetudina pel fet que representa la primera que es conserva tan detallada a Bonastre. Entre els papers de Mn. Sanabre vaig poder-ne recuperar una altra, molt breu, de l'any 1726: Llibre Major de Rendes i Obligacions de la rectoria de Bonastre, pel Rvd. Josep Cabrer, rector de Bonastre (1725-1751). I més endavant Mn. Joan Serra Fontanet (1954-1959) em féu arribar un petit resum de consuetudina de la seva estada a Bonastre.

El mateix Figueras era conscient que es necessitava deixar-ho per escrit i per això confeccionà -d'una manera tan detallada- la normativa per als seus possibles successors. D'aquesta manera, queda implícit que no hi havia un altre document d'aquestes característiques amb anterioritat, o almenys no s'ha trobat, i li imprimeix el caràcter de primícia.

Al marge de totes aquestes consideracions de tipus formal, és també interessant assenyalar la desconfiança que es trasllueix en l'estament eclesiàstic vers els filigresos, constatada en el mateix fet que els primers creguin necessari establir un codi on quedessin ben reflectides totes les qüestions referents als seus drets i deures.

De la consuetudina de Bonastre podem extreure diverses àrees d'interès, que anirem esbrinant per mitjà de l'específica anàlisi del text, però que podrien resumir-se, en línies generals, en funció de l'interès dels interessats: clergat i feligresia. Avui parlarem d'una d'aquestes àrees, encara que hi ha altres àrees també estudiades que procurarem donar a conèixer en properes ocasions.

Possiblement, el factor més enriquidor a l'hora d'enfrontar-se amb el manuscrit de Figueras és la gran i detallada proximitat de dades que proporciona quant a la descripció de les festivitats i la manera de celebrar-les el poble, la qual cosa engrandeix sensiblement la possibilitat d'endinsar-se en l'aspecte folklòric-social de la vida de Bonastre.

3.-El contingut

A més de les consideracions a les festes comunes a tots els mesos (dies fixos), Figueras se centra d'una manera especial en les advocacions que disfrutaven d'especial culte a Bonastre, amb les manifestacions pròpiament populars com eren les processons, indicant el lloc i la trajectòria a seguir.

N'esmentarem les principals:

1 gener Cap d'Any

(...) Al matí professó llarga per tot el poble amb totes les banderes.

17 gener Sant Antoni, patró de les carreteres

Benedicció dels animals que en gran nombre ompliren el Sagrat han donat solemne serenata havent excitat la rialla a tots els que ho han sentit.

(...) la professó fins a la plaça.

20 gener Sant Sebastià.

Figueras assenyala que la seva celebració es feia per raó d'un *vot de poble*. Sovint, quan una població es veia amenaçada per qualsevol perill -per exemple epidèmia, inundació, guerra,etc.- el consell municipal proposava, generalment a sort, sol·licitar l'ajut d'un sant específic a la intercessió del qual poder ésser alliberats d'aquella desgràcia: a aquesta veneració especial hom li donava el qualificatiu de *vot de poble*.

Volem recalcar que sant Sebastià és un patró que gaudeix de gran popularitat contra la pesta, i que són nombrosos els pobles catalans que celebren la seva festivitat per raó de *vot de poble*.

Al matí professó llarga per tot el poble.

Bonastre el tenia com a patró dels joves.

25 gener Festa de la Conversió de sant Pau

Una particularitat: portaven el tabernacle amb el Sant en la professó quatre homes que es deien Pau. Sortí a les 8 la professó fins a la plaça.

2 febrer Festa de la Candelera

Figueras trobà en un llibre molt antic i ratat de l'arxiu aquesta nota:

És costum molt antic d'aquesta Parròquia de Bonastre el donar una candela a cada un dels assistents a la funció de la benedicció amb la particularitat de que als casats se'ls dóna una candela de color blanc i als fadrins i donzelles, una de color vermell o verd.

(...) feta la recaptació és féu la professó fins al Sagrat.

La festa era en honor de la Mare de Déu de la Purificació, que a Bonastre se l'anomenava Mare de Déu de les Dones.

3 febrer Sant Blai

En aquest dia el rector feia la solemne benedicció de les fruites. Encara es conservava a Bonastre la tradició del poder guaridor de les fruites beneïdes per sant Blai.

Sant Blai és advocat contra el mal de coll i gola, i la seva veneració està també estesa arreu de Catalunya.

Bonastre (1900) (...) *recordant-se de les gravíssimes circumstàncies que motivaren sa instal·lació l'any 1899, tothom fa festa.*

En recordança de les desgràcies hagudes l'any 1899 en el que moriren tantes criatures de les angines, i que des que tenien a l'església la imatge del gloriós Sant Blai no hi ha hagut cap més mort d'aquest mal.

(...) i la professó segueix tot el poble.

19 març Sant Josep

La Germandat de Sant Josep celebrà sa festa Patronal.

Una lluidíssima professó, (es féu professó llarga i lluida), fou el primer acte de la festa del Gloriós Patriarca patró de l'Església Catòlica. Porta la bandera el germà major o President, i tots els germans han d'assistir-hi com també a l'Ofici sota la multa d'1 pesseta (1900), si no vénen; d'aquí que no n'hi falti cap.

Diumenge de Rams

(...) professó de rúbrica.

Dijous Sant

Al vespre sortí la professó.

Divendres Sant

De bon matí es féu el Via-Crucis cap al Calvari.

13 abril Divina Pastora

(...) amb professó per tot el poble.

25 abril Sant Marc

Era una festivitat important dins els calendari litúrgic atès que es recitaven les lletanies majors o de tots els sants, mentre es feia una processó pels carrers del poble; hom creia que els sants als quals s'invocava, i especialment sant Marc, vetllarien per tal d'eliminar els paràsits que podien perjudicar els conreus.

A les 4 del matí sortí la professó que, invocant la protecció dels Sants, perquè apartessin d'aquest poble les tempestes i les malures, seguí tot el poble cantant les lletanies.

L'assistència d'homes és regular en nombre (de les dones no en parlo puig sempre són nombroses en totes les coses de l'església).

29 abril Dia de Sant Pere Màrtir

Com que són molts els que en dit dia porten rams per beneir-los i portar-los després a les seves vinyes, per això avui, després de la Santa Missa s'ha fet la corresponent benedicció.

Es planten (aquests rams) pels camps i vinyes a fi de prevenir de les pedregades; dedicats a Sant Pere Màrtir.

3 maig La festa de Santa Creu

A les 4 del matí sortí la professó de l'Església que anà fins al Cementiri.

Es féu la solemne benedicció del terme, després dels cants dels quatre Evangelis, de l'Asperges i benedicció de la Vera-Creu. Hi assistí moltíssima gentada. Es féu en el Cementiri abans de la Santa Missa. Per cert que mentre feia la benedicció vaig veure que moltes persones, sobretot dones i algun iaio, estaven movent molt de pressa els seus llavis, i movent-me la curiositat, vaig preguntar després què és el que feien contestant-me que era un costum que mentre es feia la benedicció es digués mil vegades Jesús, i d'aquesta manera s'allunyaven del terme totes les pedregades i tempestes.

4 i 6 maig Festa del Roser

Festa Patronal de la Confraria de dit nom, establerta en aquesta Parròquia des de molt antic.

L'original d'aquesta confraria és sa Constitució. Només poden ser 45 els confreres actius: 15 de goig, anomenats verds; 15 de dolor, vermells; i 15 de glòria, blancs; va de pare a fill, però aquest no pot entrar-hi fins que el pare és mort i encara, si és casat o vidu, puig si és fadrí no hi pot ingressar, però quan es casa té preferència sobre els altres. És molt demanada l'entrada a aquesta Confraria.

(...) Abans de l'Ofici sortí la professó que seguí tot el poble.

5 maig

A les 4 sortí la professó de pregàries o lletanies menors que seguí el poble passant pel carrer del Mig fins a la capelleta del camí de Solà (...) i després (...) es continuà la professó fins a l'església.

6 maig

A la mateixa hora d'ahir sortí la professó de pregàries que arribà fins a la Creu de la casa del Sr. Sebastià.

15 maig Sant Isidre

Vot de poble i festa pagada per la Confraria del Sant Nom de Jesús per ser-ne Co-patró.

Igual que els anys proppassats s'uniren la Confraria i la Germandat de Sant Isidre d'aquest poble per a fer més llüida la festa, i a fe que ho aconseguiren, puig la professó que sortí abans de Missa major, composta de confreres, germans i devots del sant fou nombrosíssima.

A les 7 ½ sortí la processó que seguí tot el poble.

L'altar major feia un alegroi aspecte, puig amb els nombrosos ciris que hi cremaven entremig de les toies de flors, semblava que Sant Isidre estés entremig d'un hermós jardí a la sortida del sol figurant prendre claror dels ciris.

La devoció a sant Isidre, d'arrelament tan reculat, es mantingué a Bonastre fins als finals del segle XX. A principis del segle XVIII aquest sant madrileny havia ja superat els patrons tradicionals de la pagesia catalana, com eren sant Medir, o bé sants Abdó i Senén. El primer encara se celebra a l'exvila de Gràcia i els altres a Sarral.

22 maig Santa Quitèria. Festa patronal de les donzelles de Bonastre i festa major petita del poble.

Amb assistència de les Magnífiques Autoritats i de quasi totes les nenes del poble sortí, abans de missa major, la professó que portant la bonica Imatge de Santa Quitèria seguí, com els altres anys, tot el poble; es cantà, en tornar a ésser a l'església, solemne Ofici en el que hi hagué bastants persones, cosa d'estranyar en el dia d'avui per ésser Festa Major; tenir feina les mestresses en fer el dinar; potser han pogut deixar la cuina i venir a l'església per ésser avui també dia de Pasqua i amb prou feina hi ha cap foraster.

I un altre any escrivia:

A les 9 sortí llüida professó en la que concorregueren, a més dels devots de la Santa i les noies que portaven sa gloriosa Imatge i les que duïen les barquilles i pa beneit, tots els Rectors veïns. (...) Total de preveres érem 10. Tancaven la processó les Autoritats, precedides de les costoses i baladreres gralles. En arribar a l'església els cantadors entonen els goigs i acabats es cantà una magnífica i ben interpretada Missa de Bordessa amb acompanyament d'harmòni; a l'oferta tocaren, com és costum, sempre que n'hi ha, les gralles.

Santa Quitèria, filla de Luci Cateli, rei de Bulgària i de Càlcia, era i és venerada contra la ràbia.

25 maig Acabament del mes de Maria

(...) *concorregudíssima professó* (...).

29 maig Corpus

(...) *organitzant-se una vegada acabades* (les vespres) *la professó per tot el poble.*

1 juny Diumenge Infra-octava

(...) *i acabats* (els exercicis del mes de juny) *sortí la professó que anà a la Plaça.*

15 juny Se celebrà en el dia d'avui la festa del Patró de la Joventut, el gloriós Sant Lluís.

Al matí concorreguda Comunió general que fou la de cada mes dels Lluïsos i Filles de Maria, cantant-se mentre durà boniques cantúries. Abans de l'ofici sortí la professó, a la que els noiets anomenats Lluïsos es portaren molt bé com un sol home. Hi concorregueren amb ciri encès...

Però el següent any afegia:

Al matí sortí la professó a la que hi assistiren tots els Lluïsets que hi ha al poble, que per desgràcia són pocs, puig la major part dels apuntats són fora a la maleïda escorça on aprenen i senten el que mai haurien de sentir ni aprendre; resultant que marxen d'aquí bons noiets i complidors de les seves obligacions cristianes i després de dues o tres sortides, tornen sabent de renegar com uns condemnats i havent après a treballar a les festes i perdre la Sta. Missa en els dies d'obligació.

22 juny Sant Joan

Per ésser festa suprimida es digué una sola missa, (...). La festa de Sant Joan se celebra sense professó, puig havent-hi una sola Imatge d'aquest sant i essent aquesta d'estatura natural, resulta que fóra molt difícil el poder-la portar.

(...) *Donà el pa beneit, i per cert amb abundó, essent de pasta adobada, el pastisser del Sagarra.*

Aquest dia només es feia una missa a les 6 del matí, i, per ser festa major de Rodonyà, Mn. Figueras marxava a celebrar l'Ofici concelebrat.

En aquest document que estem analitzant hem trobat una absència total de dades de tipus ètnico-folklòric pel que fa a la festa de sant Joan, ja que, si bé s'assenyala que se celebra missa, hom silencia qualsevol tipus d'acte popular al respecte. El que sí que recalca cada any, d'entrada, que és *festa suprimida*.

22 juliol Santa Magdalena. Patrona. Festa Major

Degut a la importància de la Festa he extret unes quantes cites dels diferents anys.

(...) hi ha dues misses, la primera a les 5 i abans surt el Rosari de l'Aurora; a les 10, surt la professó que segueix el poble fins al carrer del Mig; a l'arribar a l'Església se canten els Goigs i se comença el solemne ofici que és amb sermó i ofertori. Hi assisteixen les Autoritats. Quan se fa la professó se detura a la plaça mentre l'orquestra canta un motet. Al vespre se resa el Sant Rosari, se fa l'estació al Santíssim sagrament i se canten completes en honor de Sant Domingo. No assisteixen les Autoritats.

(...) A les 10 sortí la solemne professó, a la que concorregueren a més de bastants del poble, les Magnífiques Autoritats i els Rvds. Veïns i amics en nombre de 19 capellans que formant comunitat cantaven pel camí el salm de la nostra Patrona i el Tedeum. En arribar a l'església es començà el solemne Ofici tocat per l'orquestra de Valls que dirigeix el Sr. Baldomero Benaiges (a) Mero i amb l'assistència de Ministres. Predicà un sermó molt ben fet i encoratjat el Rvd. Mossèn Carles Altès, Vicari dels Àngels de Barcelona i fill d'Albinyana.

(...) A les 10 del matí sortí la professó que amb companyia de la música, amb assistència de 14 Pvres. i de les Autoritats, bastant fidels i amb les tradicionals nenes que portaven el pa beneit (que en el dia d'avui i continuant un antic costum el pagà i sortí de casa Fontanilles), recorregué tot el poble, cantant-se a la Plaça (com és costum cada any) un motete per l'orquestra.

(...) A les 10 es començà solemne Ofici acompanyat d'hamòni, predicant el Rvd. Dr. D. Joan Castellet, Pvre., Rector de Sant Marçal, que, per cert, agradà molt. L'Ofici no fou cantat per l'orquestra a causa de les excessives despeses que es feren, el mes passat, en l'entrada de l' Emm. Sr. Cardenal (Casañas); es posaren d'acord totes les Autoritats, havent resolt fer-ho així

simplificat, per a poder normalitzar la butxaca. Els joves tampoc tingueren Orquestra pels balls...(…)

Al migdia passaven els sagristans de Santa Magdalena a fer el llevat de taula, com era la seva obligació (…).

23 juliol Sant Domingo

A les 9 sortí la professó que també recorregué tot el poble (…).

15 agost Dia de la Mare de Déu d'Agost

Aquest matí s'obsequià a la Verge Sma. amb nombroses Comunions i també feren la de cada mes els Lluïsos i Filles de Maria,(…).

16 agost Festa de Sant Roc

Vot de poble. És festa copatrons dels joves d'aquest poble. Es cuiden de la festa els Sagristans de Sant Sebastià. Porten el tabernacle amb el Sant a la professó quatre joves que han de ser confreres.

(…) Aquest matí a les 7 sortí la professó que portant la Imatge del gloriós protector contra la pesta i acompanyat de bon nombre de filigresos seguí tots el poble (fou llarga), com és costum en totes les processons dels sants que tenen Administració o bé són votats pel poble.

Aquest sant era patró de molts pobles arreu del Principat, i la seva popularitat venia determinada per l'èxit que gaudia com advocat contra la pesta.

21 setembre Sant Mateu

És vot de poble. Al matí es féu professó llarga, i de retorn a l'església es cantà l'Ofici; a la tarda es cantaren completes.

La diferència que hi ha entre les festes de vot de poble i les que no ho són es coneix amb la professó; puig en el primer cas (vot de poble) segueix tot el poble i, a més, hi van les banderes i a l'església s'encenen els ciris dels altars, mentre que en les festes que no ho són (de tal manera que no siguin també de precepte) la professó només arriba a la plaça. A l'Ofici i completes únicament s'encenen els ciris de l'altar major.

(...) El poble de Bonastre el votà per son Protector a causa de la vera plaga de la llagosta que es menjava tot el del defora sense deixar res dels sembrats i des que se celebra la seva festa, mai més s'han vist els veïns d'aquesta població castigats per aquesta plaga (...)

1 octubre Festa del Roser o del Rosari

L'Excm. Sr. Bisbe manà a totes les Esglésies que poguessin, fessin llüides funcions durant aquest mes en obsequi de la Verge Sma. del Roser, no sols resant el St. Rosari a l'església tots els dies, sinó que també el cantessin pels carrers en els festius i que s'exposés Sa Divina Majestat. Així es féu en aquesta Església Parroquial de Bonastre.

Es féu la 2ª festa patronal de la Confraria del Roser amb Solemne Ofici. Foren molts els fidels que vingueren a combregar per poder guanyar les gràcies concedides en el Jubileu del Rosari. Es féu la festa dels confreres del Roser.

A la tarda sortí la professó, a la que hi assistiren moltíssims homes i innombrables dones que, cantant el Sant Rosari, seguí tot el poble fins al carrer de Jesús (...)

En les anotacions fetes l'any següent deia: (...) Seguí la professó el curs acostumat en les professons majors, o sigui, passant pel carrer del Mig (...). I l'últim any, torna a referir-se al carrer de Jesús: (...) Seguí tot el poble fins al carrer de Jesús. Creiem que la cita del carrer del Mig no és correcta, ja que si la processó és per tot el poble, l'últim carrer que l'envolta és el carrer de Jesús.

Tots els diumenges d'octubre

(...) tots els diumenges d'octubre es cantà el sant Rosari en devota professó seguint el poble; (...).

1 novembre Tots Sants

Al matí, després de l'Ofici s'encantà el pa que havien portat els devots; el total és per a l'Obra Parroquial. (...) i per la tarda es resaren les tres parts del Sant Rosari, i després de l'estació al S.S. es cantaren vespres de Tots els Sants i acabades, les de Difunts, i cantada després una absoluta general a l'altar major i una altra en el túmul. S'anà al Cementiri on s'entonà el Benedictus (solemne a càrrec dels cantadors); de regrés a l'església,

moltes persones demanen que se'ls resi absoltes particulars. Són tantes les que ho demanen que fan assecar la gola.

(...) S'entonà a l'altar un solemne Libera me Domine en sufragi dels fidels difunts; es cantà després una absoluta en el túmul i tot salmejant l'In paradissum s'anà al cementiri (...)

(...) Al vespre vingueren tots els cantadors a la Rectoria a fer la castanyada.

2 novembre Diada de la commemoració dels Fills Difunts

Un bon costum he observat en aquest dos dies. Moltes persones són les que vénen a l'Ofici en el dia de Tots Sants amb un pa i altres amb panallets; les que porten el pa gros l'entren a la Sagristia i el deixen a sobre els altars d'on el recullen els Obrers; i els que porten panallets en tiren un a cada bacina dels Sants quan passen a captar; i acabat l'Ofici els Obrers serveixen tot el pa i l'encanten en el Sagrat, i el total l'entreguen al Rector. Serveix per a l'Obra parroquial. En el dia dels morts es fa el mateix, però en total es dona a la bacina de les Ànimes.

Mereix que es digui que la casa Soler de la Plaça dona cada dia (1 i 2) un pa de mitja arrova.

4 desembre Santa Bàrbara

És Santa Bàrbara una de les tres festes que de totes les Imatges dels sants que es veneren a l'Església de Bonastre no se celebren el mateix dia a no ser que s'escaigui en dia festiu. Les altres dues són Sant Lluís i la Mare de Déu del Carme.

Se celebra la festa de Santa Bàrbara amb professó fins a la plaça. (...) Portaren el tabernacle de la Santa a la professó, quatre exartillers del poble.

En tot Bonastre només hi ha cinc artillers i tots a la una no faltaren a cap de les festes celebrades en el dia d'avui en honor de sa Patrona, demostrant en això que la fe nia en sos cors i que les pràctiques ensenyades mentre foren en l'exèrcit encara germinen en son cor.

(...) s'han cantat completes i goigs en obsequi de la gloriosa Protectora de llampecs, centelles i pedregades.

8 desembre Festa de la Immaculada Concepció de Maria Santíssima.

(...) *Molta concurrència tant d'homes com de dones. Les noies -no cal dir-ho- hi eren totes.*

(...) *L'entusiasme de les Filles de Maria fou gran i no deixaven de mirar el goig que feia la Imatge de la Verge Sma. Amb sa nova corona que relluïa moltíssim i molt hi esqueia; a més de la corona s'estrenaven dos blandons blaus amb el nom de Maria brodat al mig i sotanes blaves per als escolans i tres roquets amb màniga.*

Una alegre i significativa modificació he posat a les Filles de Maria en aquests dies i ha estat que es possessin la medalla de l'Associació penjada en el coll i sostinguda per un llaç de cinta blava (...)

(...) *organitzant-se de seguida una concorregudíssima professó a la qual hi anaven les gralles, cosa que com a nova agradà molt a les Filles de Maria.(...)*

(...) *durant el curs de la professó els cantadors entonaven l'Ave Maris Stella, i el Tedeum en ésser al capdavant del carrer del Mig (...)*

(...) *En totes les finestres de les cases del curs de la professó hi lluien els cobrellits (...)*

(...) *De tornada a l'església es cantaren letrilles en obsequi a la Verge Maria mentre el poble la venerava besant-li el peu. Les noies que han de portar el pendó i el tabernacle de la Verge Maria se sortegen el diumenge abans de la festa; les petites, es comprenen en aquest grup les noies que no arriben a 16 anys, porten el pendó, i les grans, la Imatge de la Verge Maria.*

13 desembre Festa de Santa Llúcia. Una festa de devoció.

(...) *Per més que sigui festa de devoció, ningú treballa. (...) es féu professó fins a la plaça.*

25 desembre Nadal

(...) *A les 10 es digué el 2n ofici amb major solemnitat que el primer, puig hi assistí a aquest l'Ajuntamnt. Una cosa vaig observar i que no m'agrada pas gaire fou que en girar-me per fer l'adoració amb el Diví Infant se sentiren de totes parts de l'església grans xiulets. Sorprès en escoltar*

aquest desagradable soroll vaig fer tocar la campaneta i es restablí la quietud i llavors vaig demanar-los que no xiulessin puig que els comprenia que ho feien en senyal d'alegria, no obstant feia molt mal efecte xiular al Senyor de cels i terra a la seva pròpia casa; dit això vaig començar l'adoració amb molta quietud i ordre. Com a cosa particular deu fer-se notar que en el dia d'avui i en el primer Ofici les mares que tenen criatures que encara no estan calçades, les porten totes a coll, essent les últimes en venir a fer l'adoració, de manera que quan comencen a venir elles semblen una professó de mainaderes.

A l'any següent escrivia:

(...) A l'ofertori succeí el de cada any en què joves i algun que ja no ho era, es preparaven per xiular; més la recomanació que els vaig fer de què no moguessin esvalot ni xivarri a l'església i alguns clatellots donats pel digníssim Obrero de la Sagristia Magí Batet (a) Magí Marcó, fou suficient perquè tot quedés com una bassa d'oli. Al capdavant de la gentada que vingué a adorar, es veia com cada any una munió de dones que portant els seus fillets vestits de blanc els portaven cap al presbiteri a fer l'ofertori.

Combinació de la mà dura i la tendresa. Però sempre n'hi ha que ho torna a provar. A tal efecte, Mn. Figueras ho recalca al cap d'un any:

(...) a l'ofertori es cantaren boniques i pastorils cançonetes; no sentint-se gairebé cap xiulet i un pobre xicot que ho provà, li clavaren tal clatellada que em sembla li servirà d'escarment no tan sols enguany sinó per tota sa vida.

Segons la Consueta de Mn. Figueras, les processons anuals, en aquells anys, eren en nombre de 35.

.....

Pel que fa el segon bloc d'informació que aporta la Consueta de Mossèn Figueras, referida a les obligacions i drets del rector, cal assenyalar, - il·lustrant la situació de desconfiança que regnava des de la classe clerical vers el poble- les recomanacions que dirigeix als seus possibles successors en tots els camps d'actuació relatius a l'exercici del seu ministeri.

En l'àmbit crematístic, Figueras, no assenyala en gairebé cap part els honoraris que el rector ha de percebre en cada actuació, tant en diners com en espècie.

En un altre àmbit de coses, fa referència als rectors dels pobles veïns, els quals s'ajudaven mútuament per festes senyalades.

1899

Rvd. Mossèn Josep Pont	Pvre. Vicari d'Albinyana
------------------------	--------------------------

1900

Rvd. Mossèn Ramon Badia	Regent de Montmell
Rvd. Mossèn Esteve Costa	Masarbonès
Rvd. Mossèn Esteve Font	Rector de Rodonyà
Rvd. Mossèn Joan Fontanilles	Rector de Marmellar, fill de Bonastre
Rvd. Mossèn Ramon Novell	Regent de Salomó, i després, Regent de Masllorenc
Rvd. Mossèn Hermenegild Queralt	Vicari de Roda de Barà

1902

Rvd. Mossèn Baldomero Bové	Vicari de Roda de Barà
----------------------------	------------------------

1903

Rvd. Mossèn Josep Beltran	Rector de La Pobla de Montornès
---------------------------	---------------------------------

1904

Rvd. Mossèn Josep Arnau	Ecònom de Salomó
Rvd. Mossèn Esteve Font	Rector de Rodonyà
Rvd. Mossèn Lluís Monich	Rector d'Albinyana
Rvd. Mossèn Manuel Ribera	Rector de Masllorenc
Rvd. Mossèn Josep Rodrigo	Tinent de Masarbonès

Es fa esment d'altres rectors, sense identificar-los. Tots ells participaren en les festes senyalades, com també ajudaren en les confessions. L'ajuda més gran en aquests anys sempre fou la dels vicaris de Roda de Barà.

4.- Conclusions

Si quelcom queda ben palès en l'estudi fet al manuscrit de la Consueta corresponent a les festivitats i manifestacions pròpiament populars com són les processons, és l'alt nivell de sacralització de la societat rural - generalitzant a partir de Bonastre- de finals del segle XIX i començaments del segle XX.

Aquesta sacralització queda reflectida no tan sols en la importància que revesteixen les festes religioses, sovintejades en el calendari anual, sinó en la peculiar característica que qualsevol acte es veu afectat per una intenció pretesament litúrgica que li imprimeix caràcter religiós.

Essent aquest el context de la societat contemporània a Bonastre és fàcil deduir que el capellà exercia un paper essencialment catalitzador de les inquietuds del poble, en la funció de mediador entre el que és sagrat i el que és profà, entrelaçant l'un amb l'altre a la mida de la necessitat de la comunitat. No s'ha d'oblidar, per altra banda, que l'Església no podia deixar d'exercir la seva tasca de control cap a qualsevol tipus de manifestació que fos possible a escapar-se de les seves mans.

Mn. Francisco Figueras té la importància i particularitat d'ésser el primer rector de Bonastre que ens deixà -almenys que ens hagi arribat tan extensament- un recull dels seus usatges i costums, tot ocupant un buit que fins aleshores no havia estat omplert.

La minuciositat que el rector mostra en deixar constància de tot objecte de celebració ens ha proporcionat una font d'informació de primera mà respecte a la vida de la parròquia, explicada de forma col·loquial que en llegir-la sembla que et parli, i, potser, el rector, sense ésser-ne conscient, un magnífic material d'estudi per reconstruir tant com sigui possible, els mecanismes socials i ideològics que actuaven en la societat dels seus contemporanis, els nostres avis.

Joan Vilaseca i Figueras
25 d'abril del 2015

II Jornades Culturals “Arnau Estella” de Bonastre